

56. odborná konferencia Asociácie komunálnych ekonómov SR

16. máj 2024

Aktuálne výzvy pre verejné financie

Viktor Novysedlák
výkonný riaditeľ

O čom budem dnes hovoriť

- RRZ – poslanie a mandát
- Stav verejných financií
- Hospodárenie samospráv
- Demografia a samosprávy
- „Dlhová brzda“ a veci príbuzné
- Možnosti spolupráce

Ústava SR, čl. 55a:

- *„Slovenská republika chráni dlhodobú udržateľnosť svojho hospodárenia, ktoré sa zakladá na transparentnosti a efektívnosti vynakladania verejných prostriedkov. Na podporu cieľov podľa predchádzajúcej vety ústavný zákon upravuje pravidlá rozpočtovej zodpovednosti, pravidlá rozpočtovej transparentnosti a pôsobnosť Rady pre rozpočtovú zodpovednosť.“*

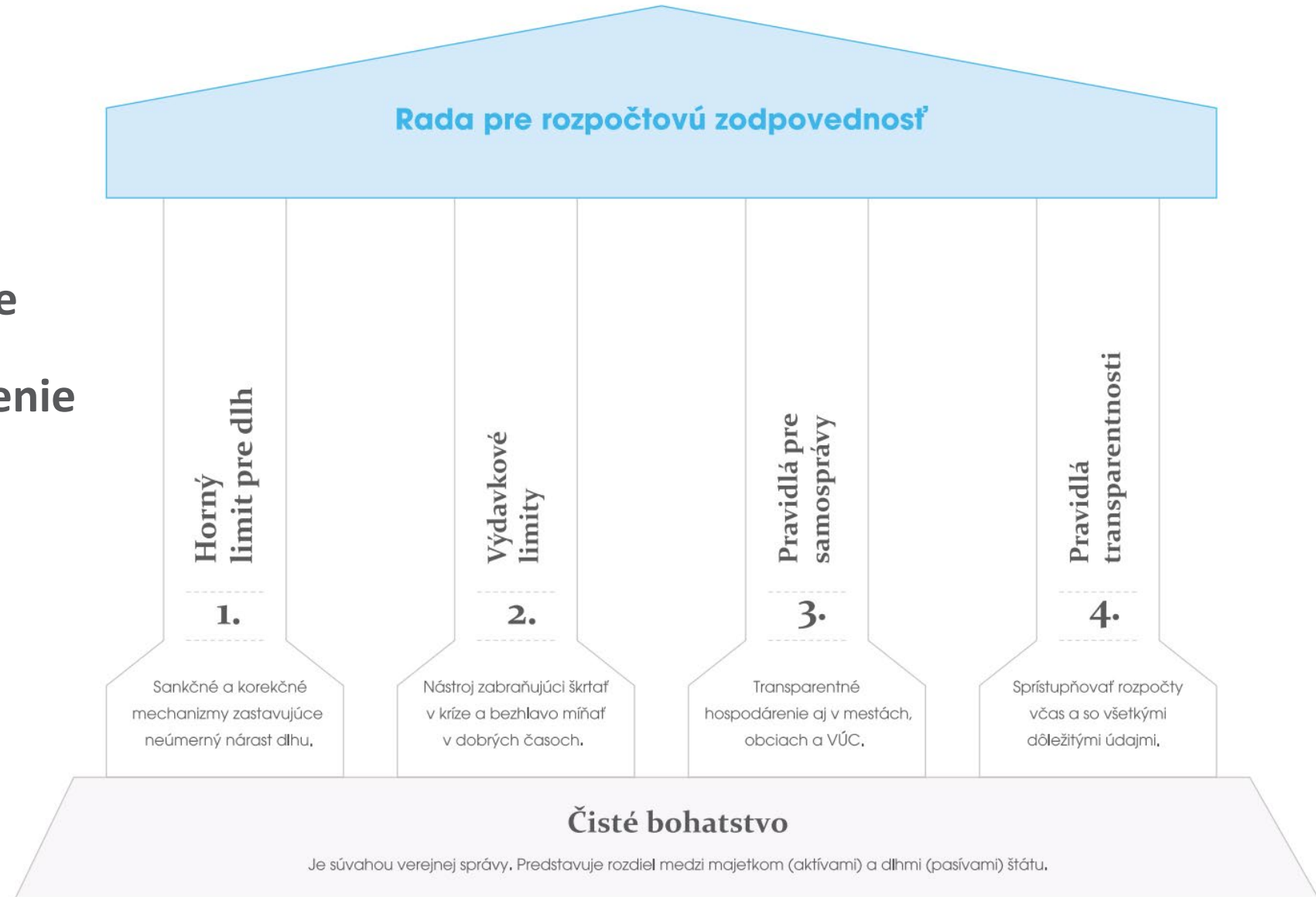
Ústavný zákon č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti:

- *„S cieľom dosiahnuť dlhodobú udržateľnosť hospodárenia Slovenskej republiky, posilniť transparentnosť a efektívnosť vynakladania verejných prostriedkov a v snahe podporiť dlhodobú konkurencieschopnosť Slovenskej republiky s prihliadnutím na požiadavku ekonomickej a sociálnej spravodlivosti a solidarity medzi súčasnými a budúcimi generáciami“* vznikla v roku 2012 Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ) ako nezávislý orgán monitorovania a hodnotenia vývoja hospodárenia Slovenskej republiky.

Úlohou RRZ je poskytovať verejnosti odborné, komplexné a politicky neovplyvnené informácie o vývoji verejných financií.

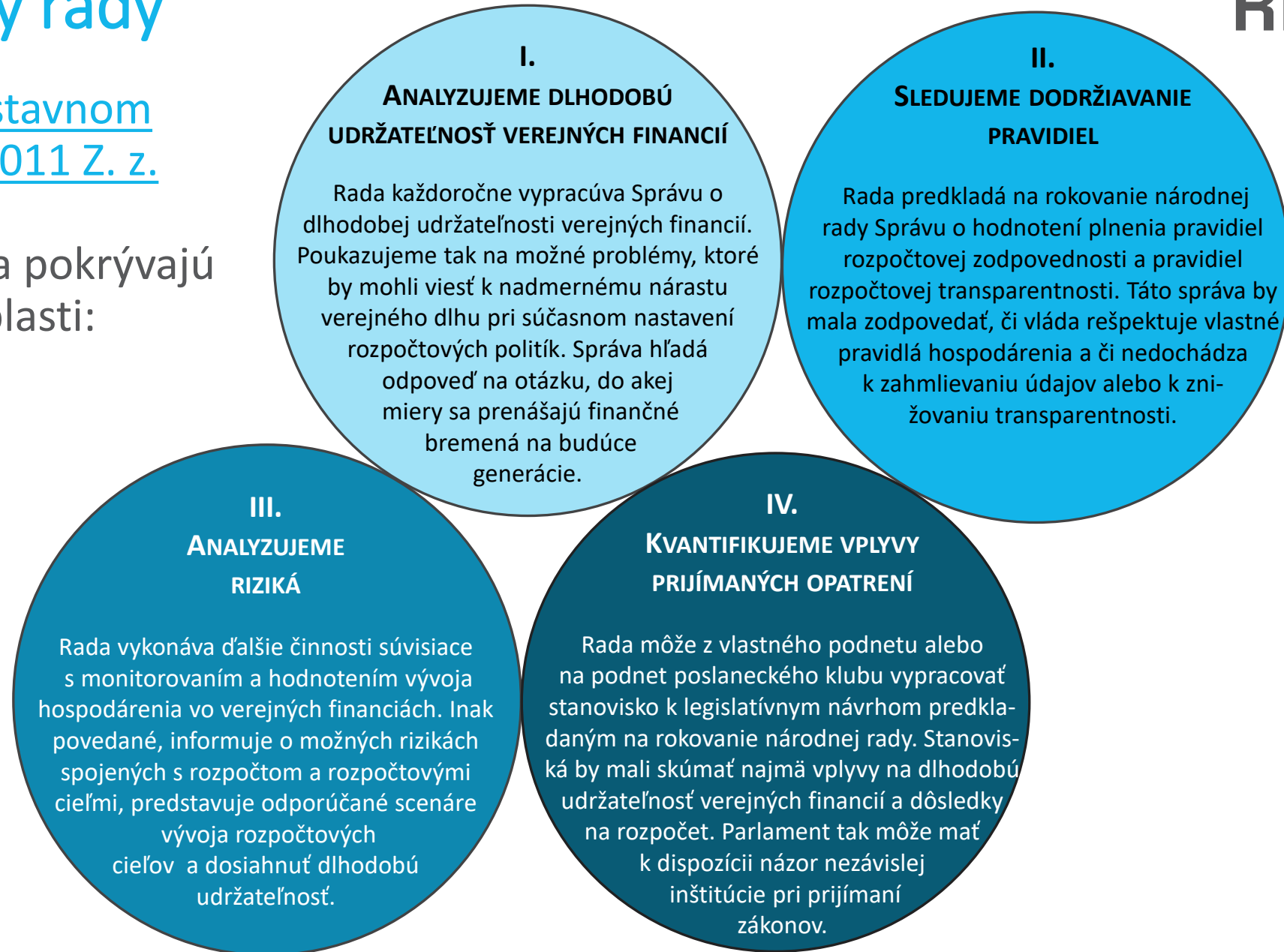
Rámec rozpočtovej zodpovednosti

- Štyri hlavné piliere
- Nezávislé hodnotenie
- Čisté bohatstvo

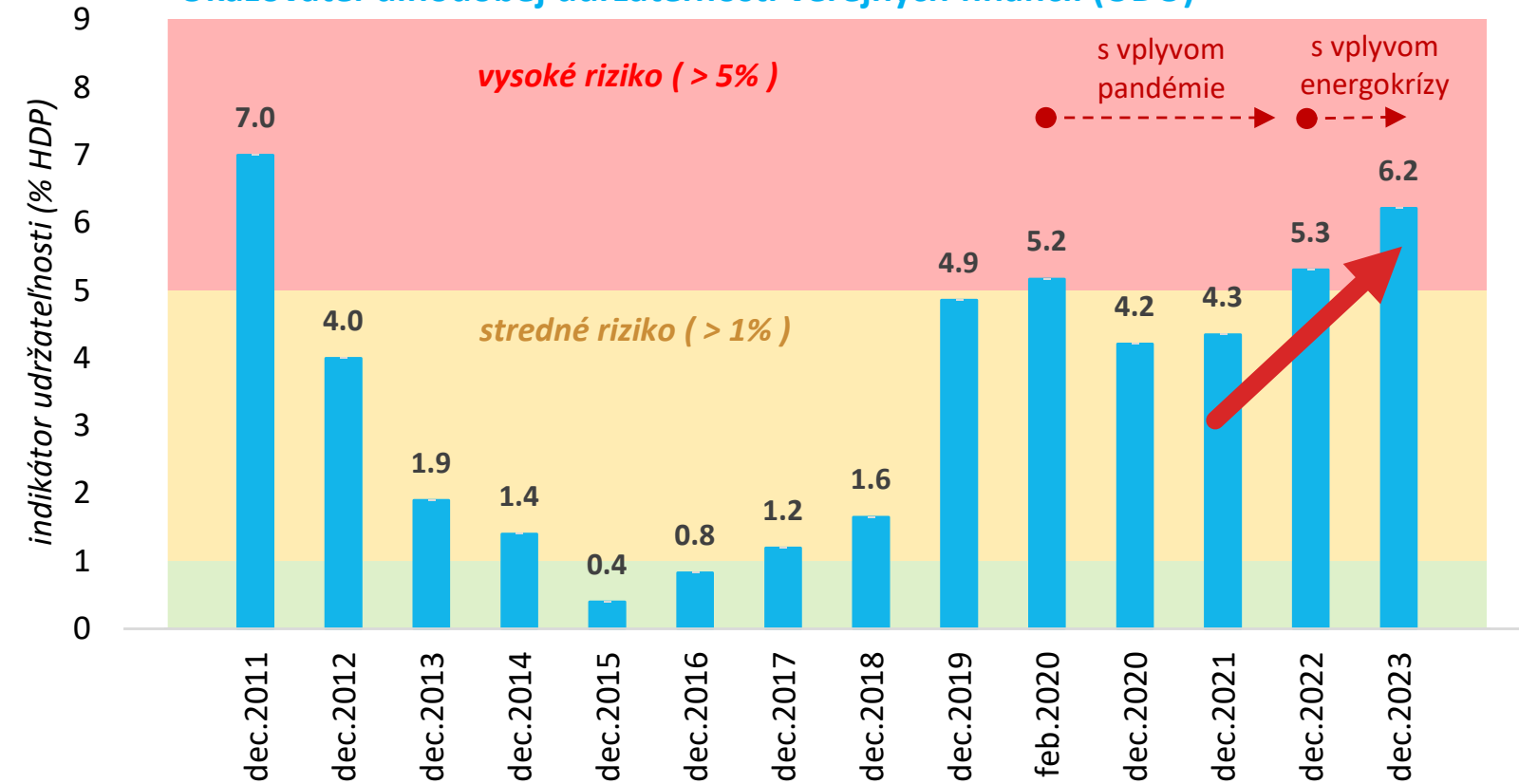
Hlavné úlohy rady

- definované v [Ústavnom zákone č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti](#) a pokrývajú štyri dôležité oblasti:

Verejné financie vo vysokom riziku

Ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti verejných financií (UDU)

- Veľkosť potrebnej okamžitej a trvalej konsolidácie verejných financií, ktorá zabezpečí, že **dlh verejnej správy neprekročí 50% HDP na horizonte 50 rokov.**
- Aktuálne stav vysokého rizika s potrebou konsolidácie **8,1 mld. eur (6,2 % HDP).**

Najväčší problém budúcnosti je prítomnosť

NAJVÄČŠÍ PROBLÉM BUDÚCNOSTI VEREJNÝCH FINANCIÍ JE PRÍTOMNOSŤ

Aktuálny stav verejných financií je pre budúcnosť už väčšia záťaž ako demografia

Ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti
6,2 % HDP

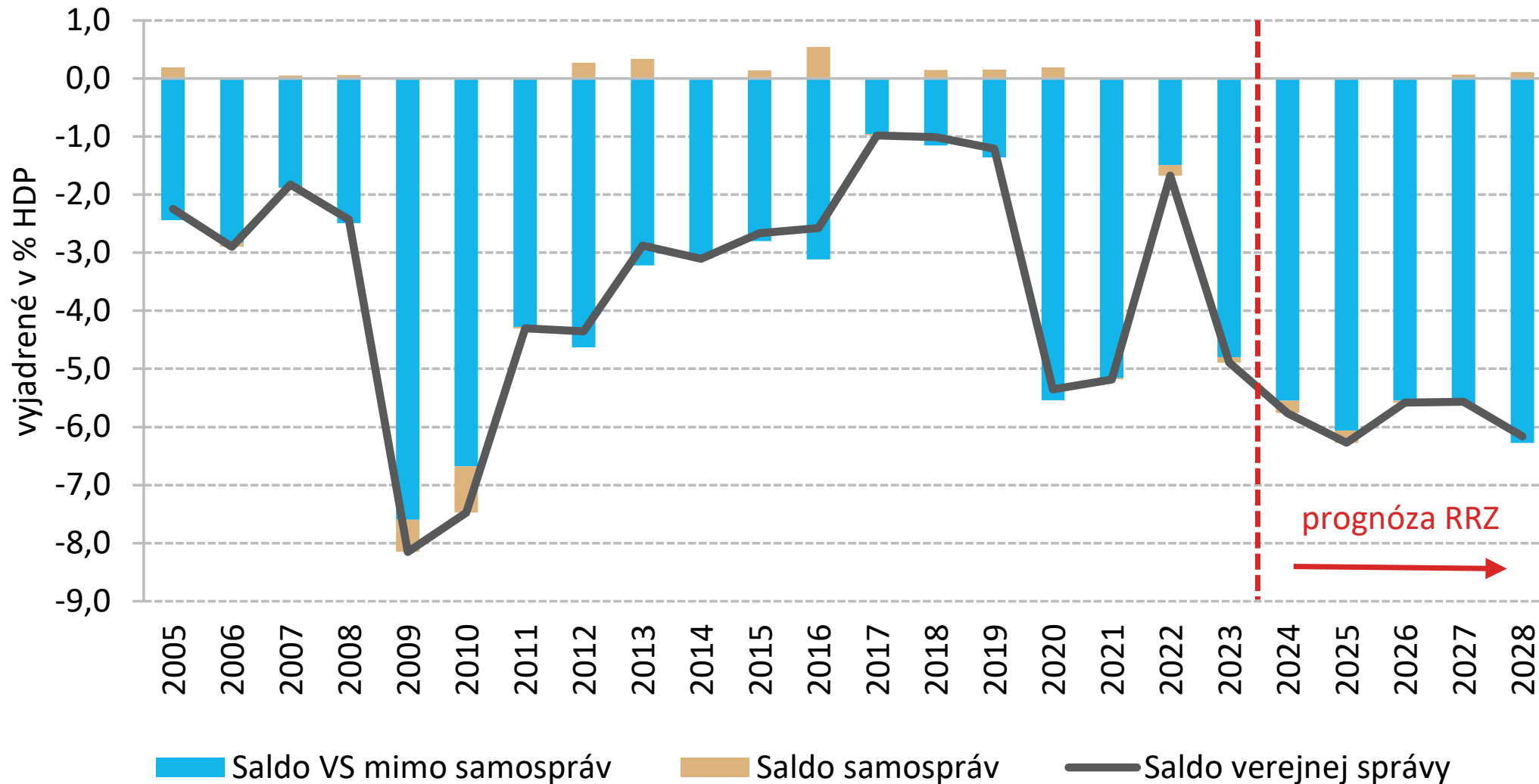

Záťaž
zo starnutia
populácie

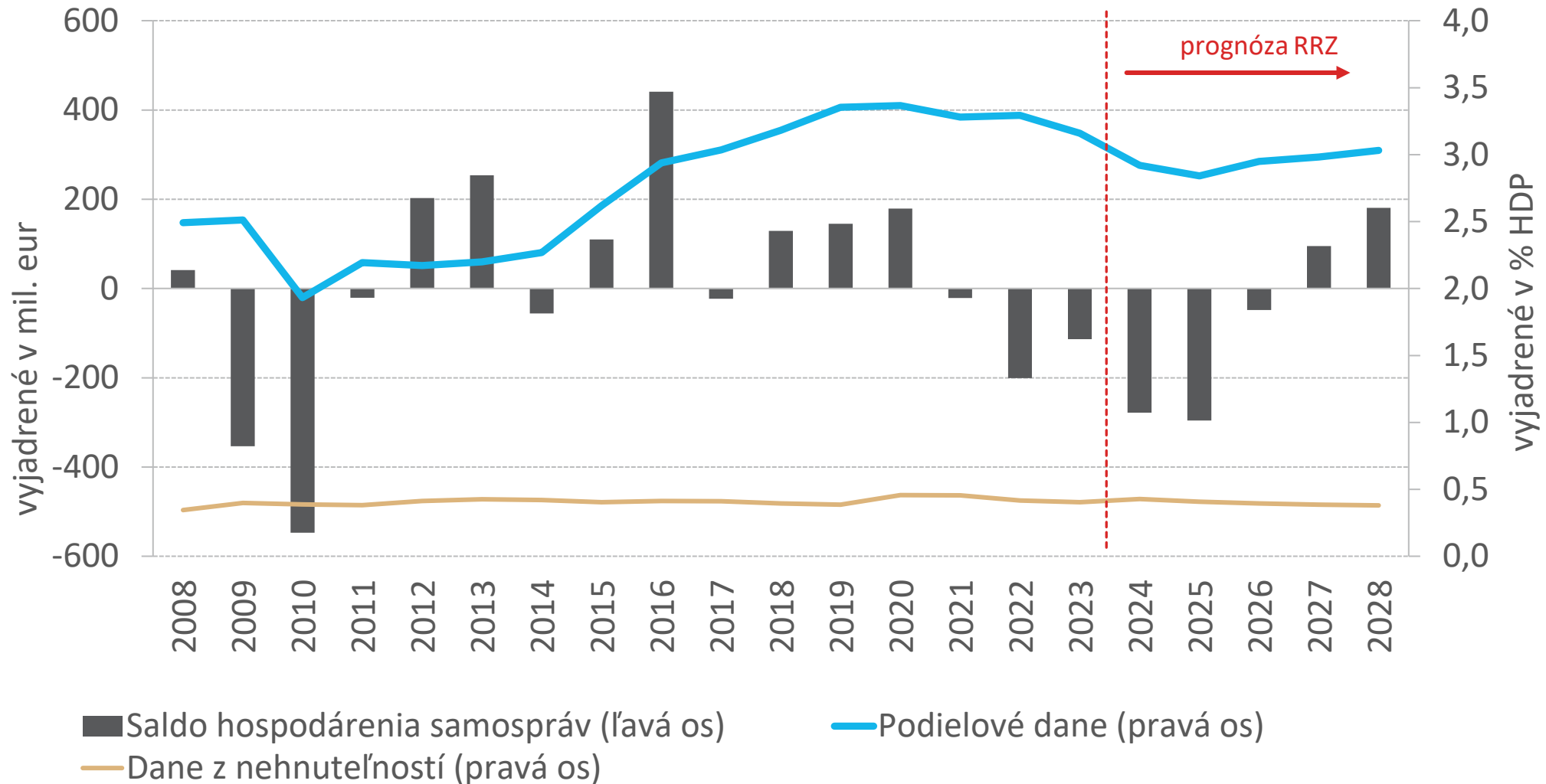
Záťaž
z aktuálneho stavu
verejných financií

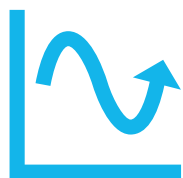
Súčasný deficit – problém centrálnej vlády

(Samo)regulácia samospráv a závislosť na DPFO

Veľké množstvo výziev...

Daňový mix

Investície

Kompetencie

Rozdrobenosť
obcí

Daň z
nehnuteľnosti

EÚ fondy

Demografia

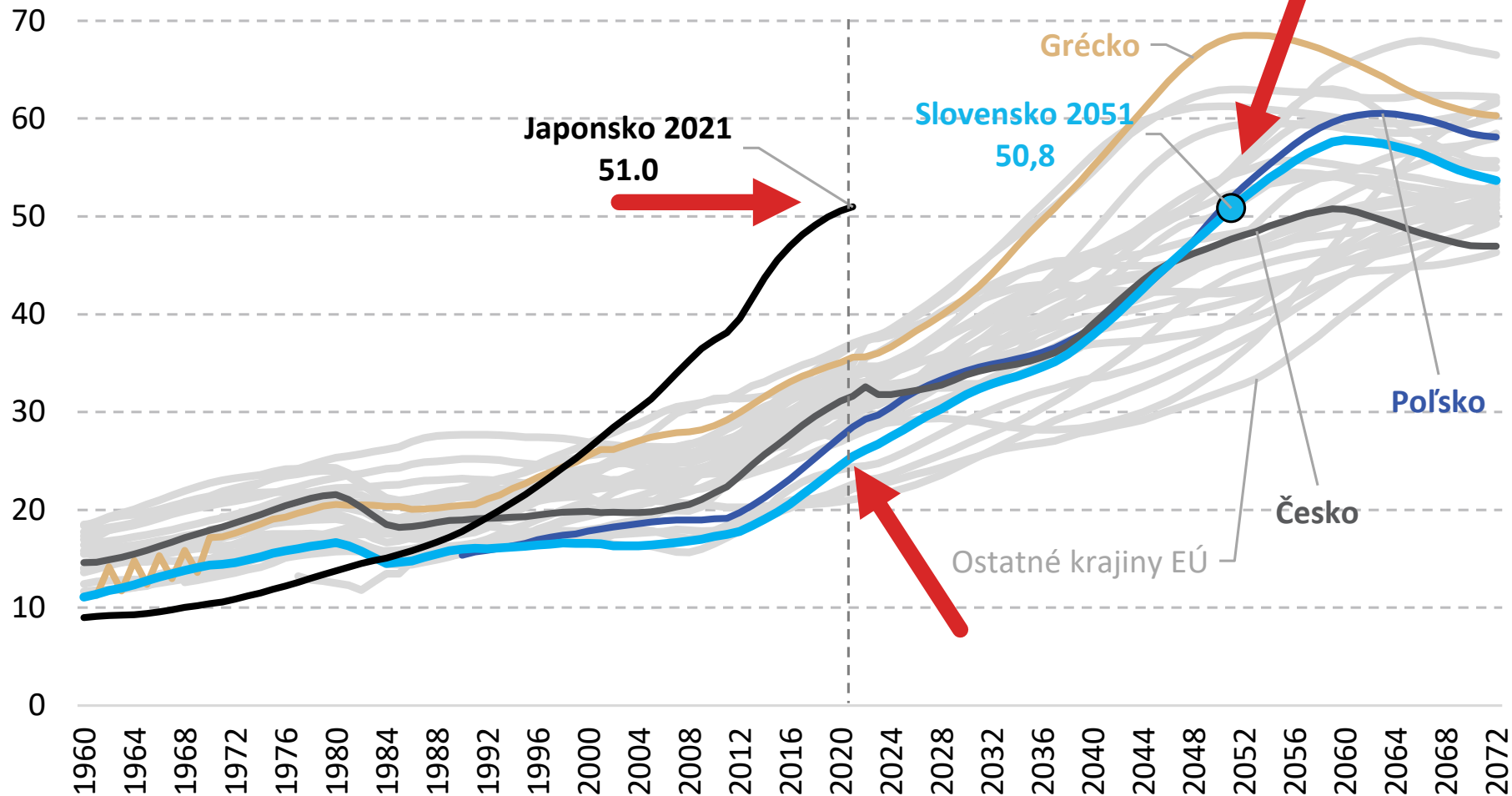

Kvalita služieb

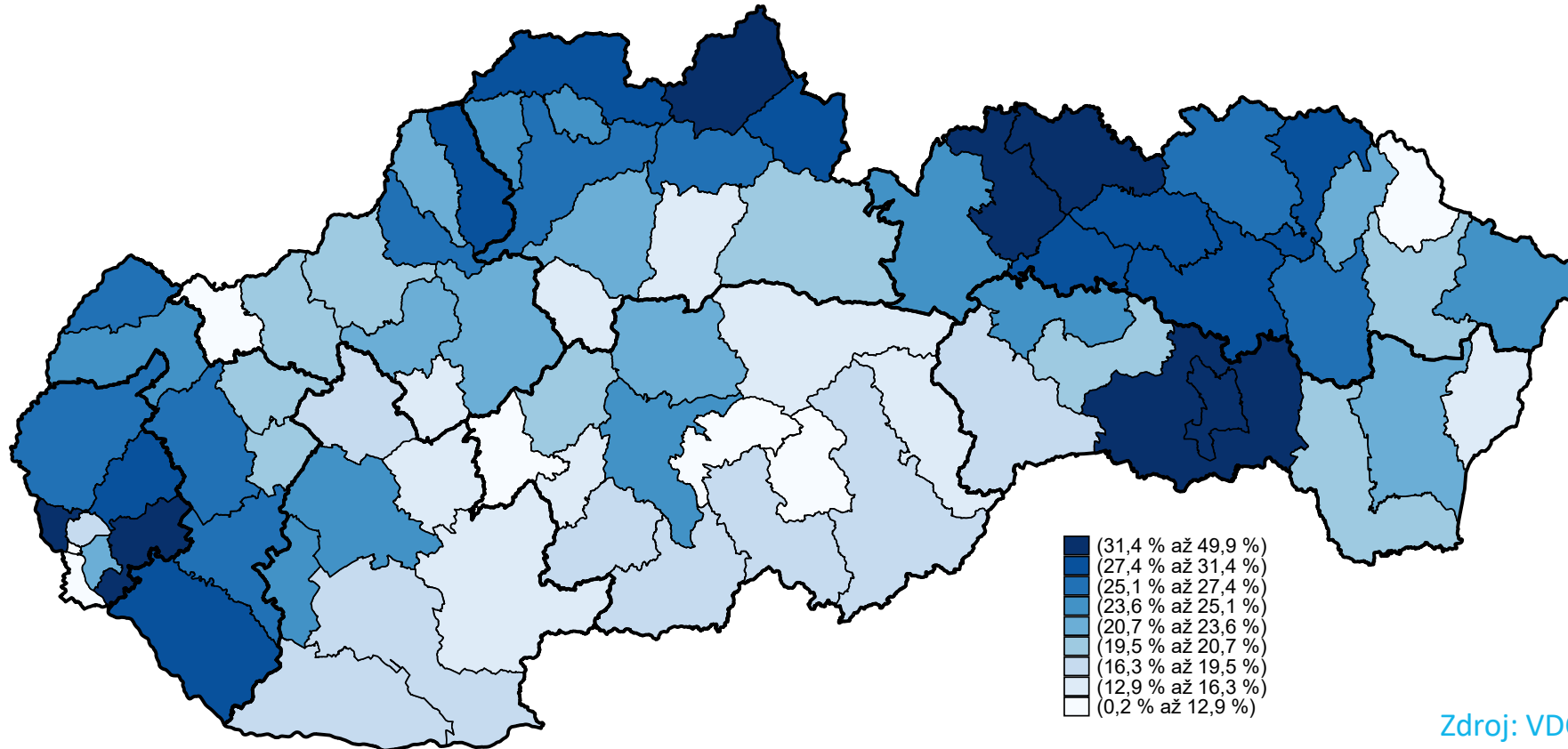
Starnutie populácie - demografia

- Za 30 rokov veková štruktúra populácie ako dnes v Japonsku

Starnutie populácie - demografia

Regionálne rozdiely v očakávanom náraste počtu obyvateľov vo veku 65+, 2035 vs. 2023

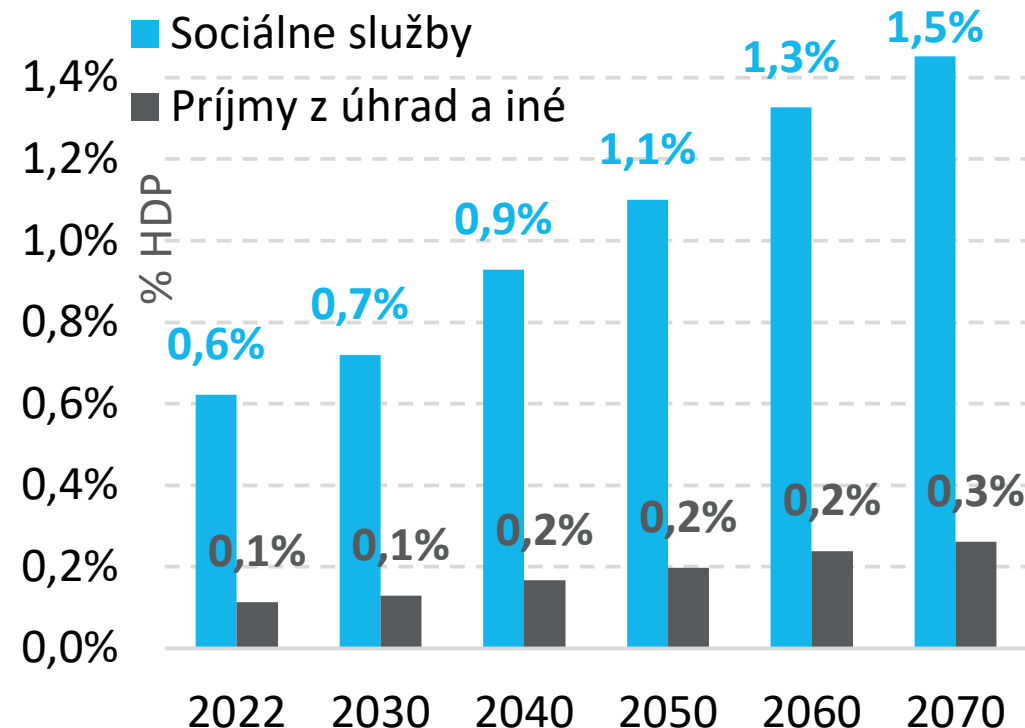
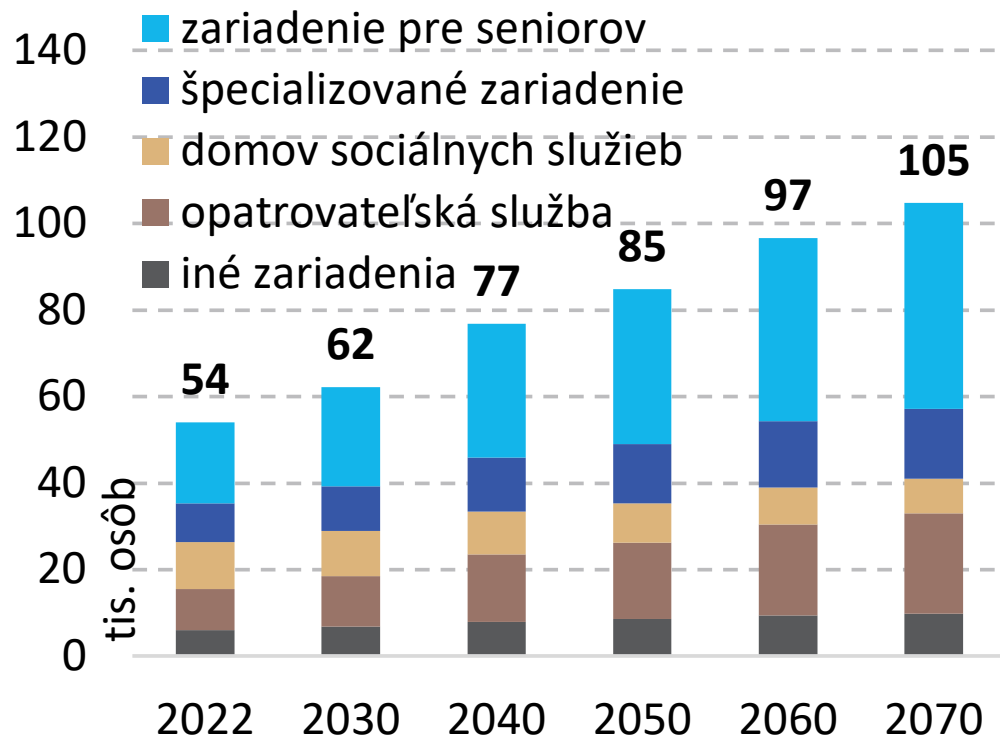

Zdroj: VDC, spracovanie RRZ

- Najväčší nárast na východe, severe Slovenska a v okolí Bratislavy
- Nárast počtu obyvateľov vo vysokom veku zvýši dopyt po zdravotnej a dlhodobej starostlivosti

Starnutie populácie - LTC

Projekcia dopytu (vľavo) a výdavkov (vpravo) na formálnu dlhodobú starostlivosť

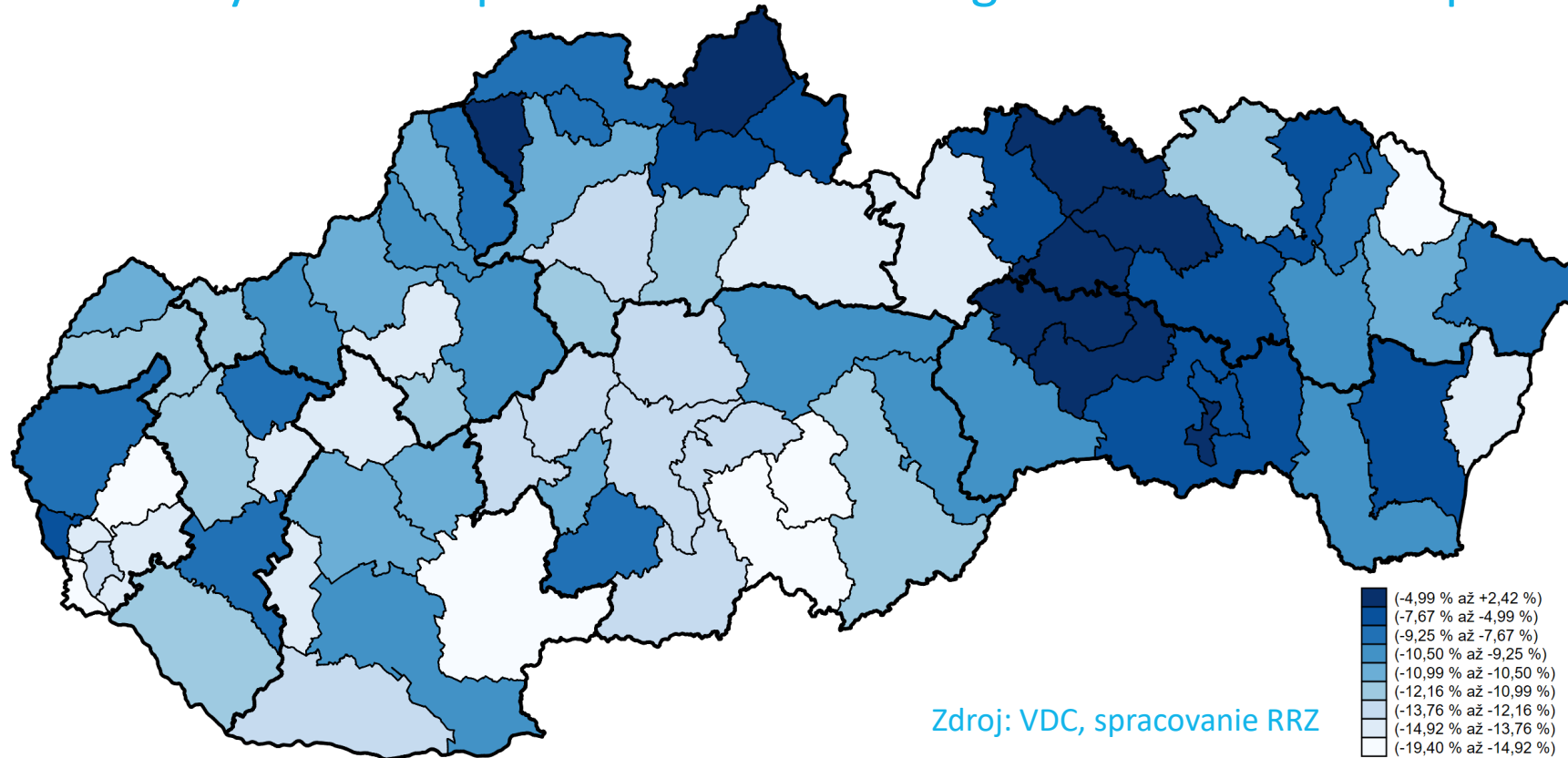

Zdroj: RRZ

- Starnutie populácie zvýši dopyt po dlhodobej starostlivosti, to sa premietne do vyššieho tlaku na výdavky štátu a samospráv

Starnutie populácie - školstvo

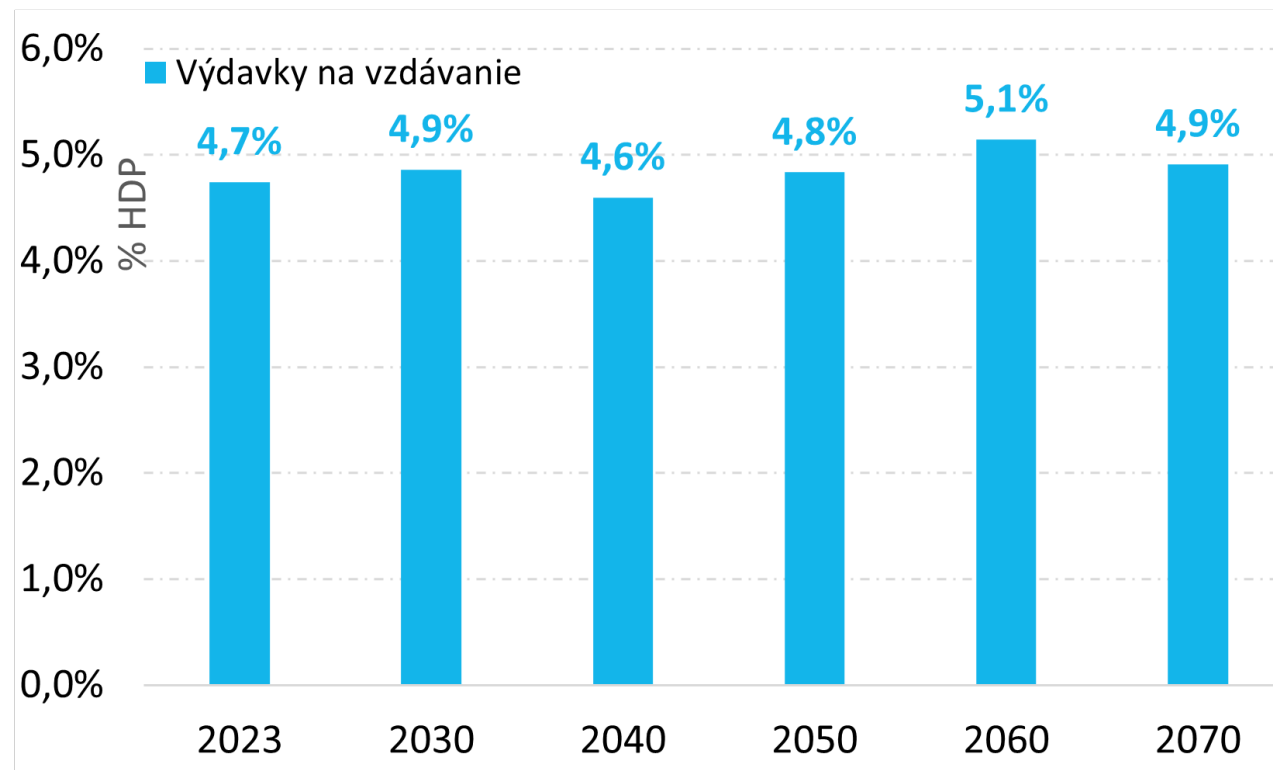
Regionálne rozdiely v zmene počtu študentov: Prognóza na rok 2035 oproti roku 2023

- Dlhodobá nízka miera plodnosti vedie k poklesu počtu študentov, čo znamená nižšie výdavky v školstve.

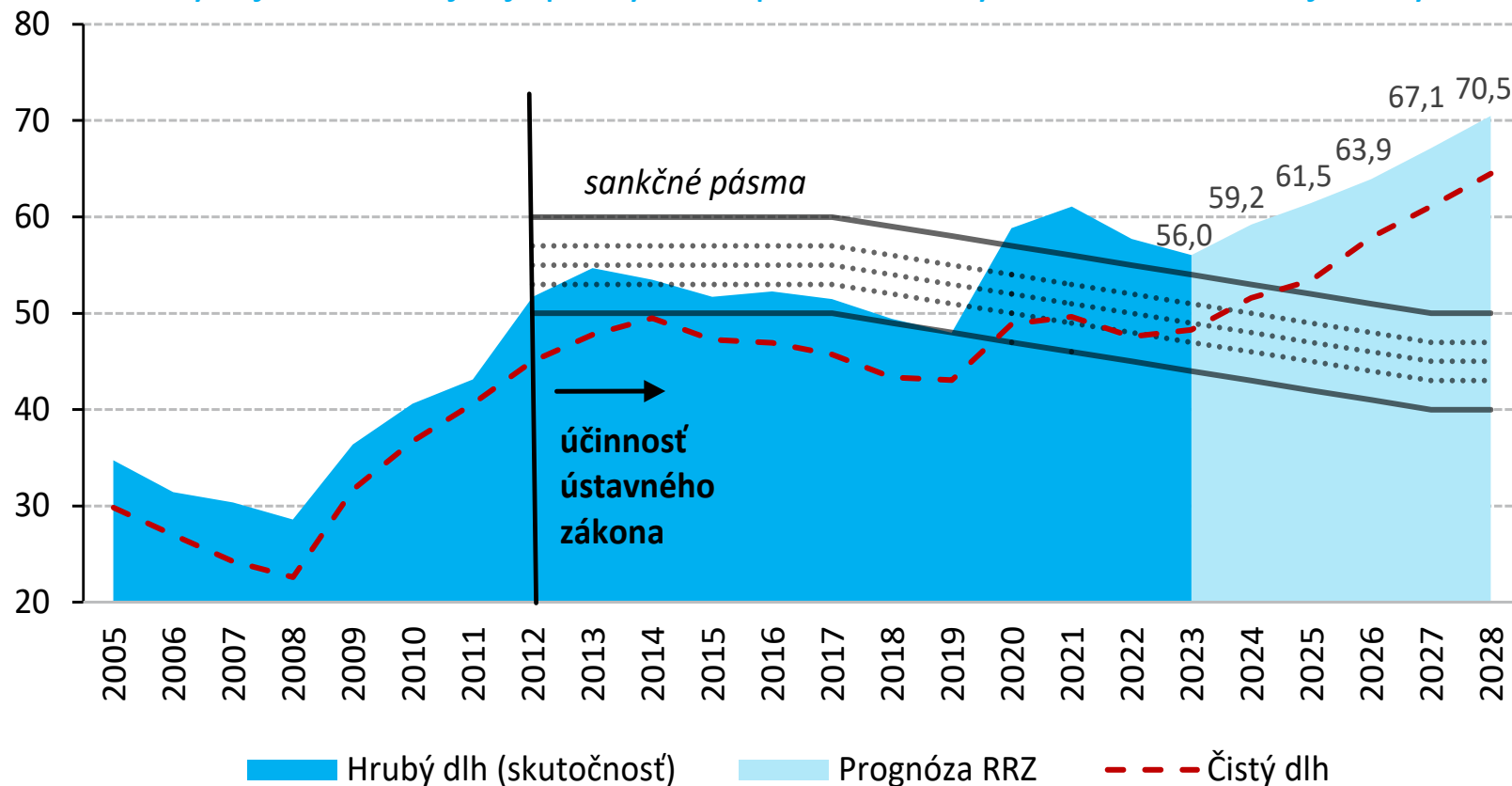
Starnutie populácie - školstvo

- Zníženie výdavkov v školstve vplyvom poklesu študentov nepomôže udržateľnosti verejných financií.
- Pokles počtu študentov má negatívny vplyv na populáciu v produktívnom veku, ktorej zmenou je veľkosť relatívnych platieb voči HDP stabilná.

„Dlhová brzda“ aplikovaná na rozpočet 2026 ?

Vývoj dlhu verejnej správy bez opatrení vlády a hranice dlhovej brzdy

- Vypršanie „prázdnin“ po vzniku novej vlády
- Bez úpravy sankcia pre rok 2026 – nerastúce výdavky a vyrovnané hospodárenie (platí pre samosprávy aj vládu)
- Vláda musí požiadať o vyslovenie dôvery

- RRZ volá po zmene zákona

RRZ a samosprávy: Komunálna kalkulačka

- Komunálna kalkulačka prepočítava príjem z podielových daní pre jednotlivé obce a VÚC pre najbližšie rok
- RRZ pravidelne prináša vlastné odhady a odhady *Výboru pre daňové prognózy* prepočítané pomocou daného mechanizmu a jeho parametrov na úroveň jednotlivých obcí a VÚC s cieľom informovať o priebežnom vývoji odhadov.

Zadajte obec/VÚC a zistíte aktuálny odhad podielu z výnosu DPFO

Banská Bystrica (okres BB)		
2024: schválený rozpočet VS:	36 933 860 eur	+3 505 725 eur z DPPO
2024: odhad KRRZ z 04/2024:	35 609 147 eur	+3 505 725 eur z DPPO
2025: odhad KRRZ z 04/2024:	40 583 344 eur	
2026: odhad KRRZ z 04/2024:	44 168 862 eur	
2027: odhad KRRZ z 04/2024:	47 013 193 eur	
2028: odhad KRRZ z 04/2024:	50 243 316 eur	
2024: odhad založený na prognóze MFSR z 03/2024:	36 475 626 eur	+3 505 725 eur z DPPO
2025: odhad založený na prognóze MFSR z 03/2024:	41 763 973 eur	
2026: odhad založený na prognóze MFSR z 03/2024:	45 781 019 eur	
2027: odhad založený na prognóze MFSR z 03/2024:	48 032 546 eur	
2028: odhad založený na prognóze MFSR z 03/2024:	51 042 347 eur	

Rok 2024 je špecifický dvojjložkovými podielovými daňami (DPFO a DPPO), ktoré uvádzame samostatne. Samosprávam bude poukazovaná ich suma.

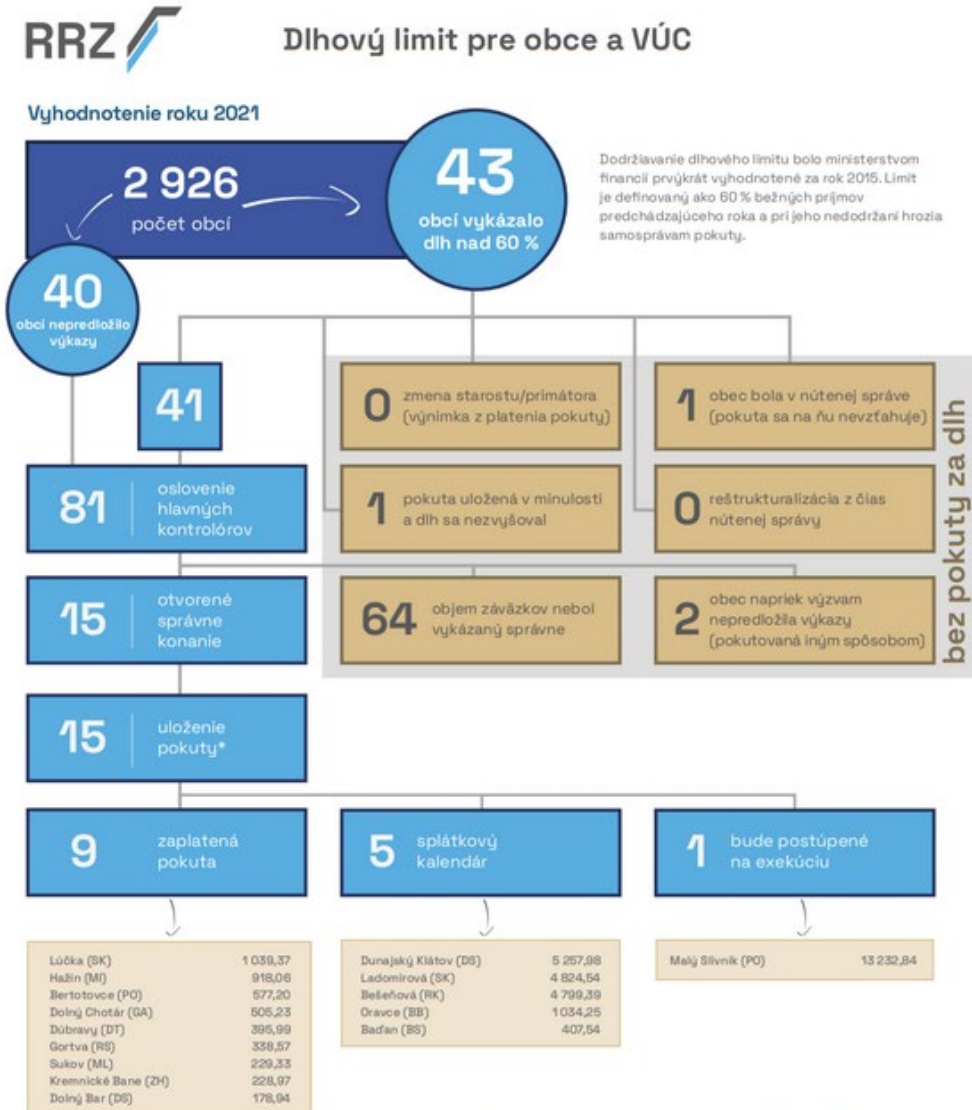

RRZ a samosprávy: Plnenie pravidiel

- Pravidlá týkajúce sa územnej samosprávy majú za cieľ oddeliť zodpovednosť za platobnú schopnosť samosprávy od štátu, zabezpečiť financovanie ich nových úloh zo strany štátu a zabrániť nadmernému zadĺženiu samospráv.

- Vyhodnocovanie troch oblastí:
  - či štát finančne nezabezpečuje platobnú schopnosť samospráv;
  - či došlo k presunutiu nových úloh a kompetencií na samosprávy bez finančného krytia a
  - výška dlhu samospráv*

*vyhodnocuje MF SR, RRZ zverejňuje

*stav k 30.07.2023. Uložené pokuty sú uvedené v eurách.

Všetky vyššie územné celky mali dlh pod 60 % limitom.

RRZ a samosprávy: Ochrana samospráv (1)

Prijatie tzv. **rodinného balíčka**:

- Výrazný pokles príjmov samospráv na zabezpečenie originálnych kompetencií
- Zvýšenie pomerových ukazovateľov pravidiel (dlh a splátky)
- Chýbajú informácie na objektívne posúdenie primeranosti financovania samospráv
- Skrátene legislatívne konanie bez odbornej diskusie a bez návrhu kompenzácie výpadku ich príjmov
- Faktor krátkeho času výrazným spôsobom sťažoval možnosti samospráv reagovať
- Riziko ohrozenia plnenia časti originálnych kompetencií alebo samosprávou nezavinené neplnenie pravidiel rozpočtového hospodárenia

RRZ: v súlade s princípom transparentnosti a efektivity zmeny týkajúce sa financovania samospráv by mali byť vždy predmetom štandardného pripomienkového konania

ÚS SR balíček zrušil, dôvody: zlý proces, dlhodobá udržateľnosť relevantná, nutnosť vytvoriť priestor pre vyčerpávajúcu diskusiu; odborné otázky prislúchajú primárne Rade pre rozpočtovú zodpovednosť → ÚS zohľadňuje pri rozhodovaní

Článok 6(2) ÚZoRZ: „ Ak zákon pri úprave pôsobnosti ustanovuje nové úlohy obci alebo vyššiemu územnému celku, štát na ich plnenie súčasne zabezpečí obci alebo vyššiemu územnému celku zodpovedajúce finančné prostriedky.“

Dva prípady vzťahujúce sa na článok 6 ods. 2 ÚZoRZ:

- **Údržba vodovodných prípojok** - zákon preniesol na vlastníka vodovodu povinnosť znášať náklady údržby aj vodovodných prípojok (ktorých vlastníkom je užívateľ, nie vlastník vodovodu). Išlo teda o **zásah do vlastníckeho práva vlastníka vodovodu** (samosprávy sú tiež vlastníkmi). Ústavný súd rozhodol, že zákon je **protiústavný** (nemusel použiť čl. 6(2), ale upozornil na jeho dôležitosť do budúcnosti).
- **Sanácia environmentálnych záťaží** - štát prijal zákon o sanácii environmentálnych záťaží, pričom ustanovil systém, že sanáciu bude realizovať štát, ktorému však následne vlastník pozemku uhradí náklady sanácie. „Ústavným problémom“ je, že **vlastník musí zaplatiť celé náklady sanácie, a to aj vtedy, ak nie je pôvodcom záťaže**. Samosprávy sú prevažne vlastníkmi pozemkov s environmentálnou záťažou. **Zastavené konanie** kvôli zmene zákona.

© Rada pre rozpočtovú zodpovednosť

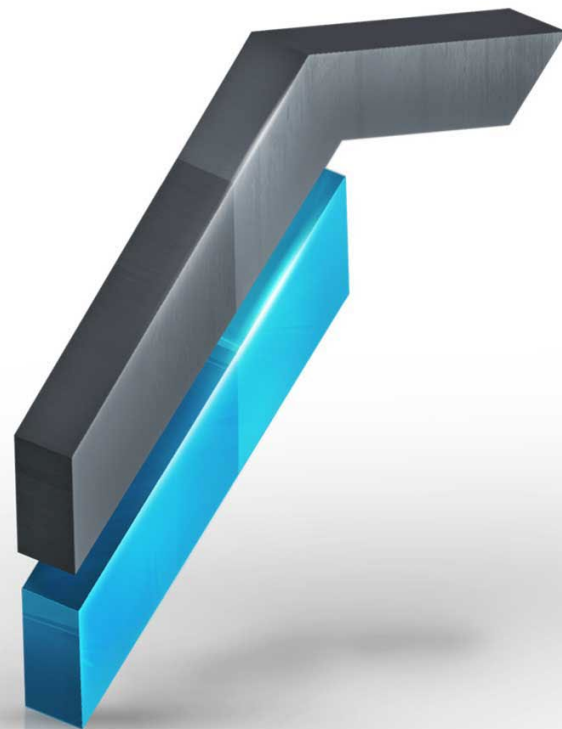
TWIN CITY B

Mlynské nivy 12

821 09 Bratislava

Slovakia

www.rrz.sk

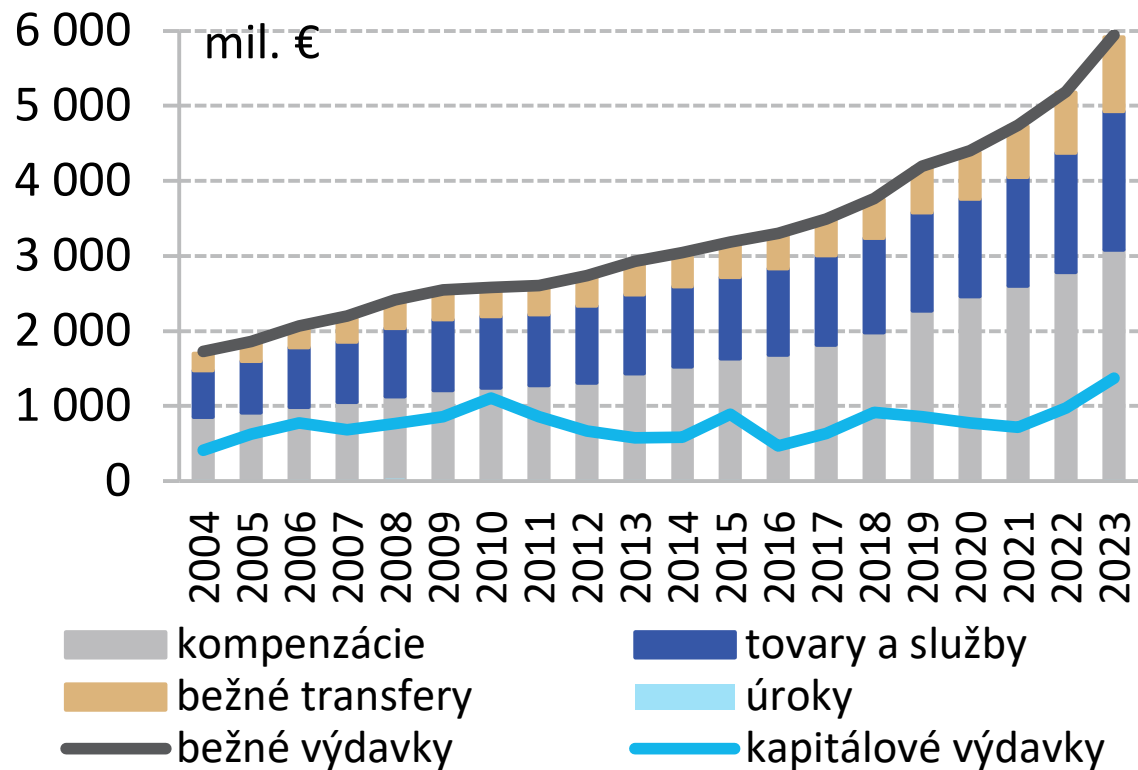

Ďakujem za pozornosť!

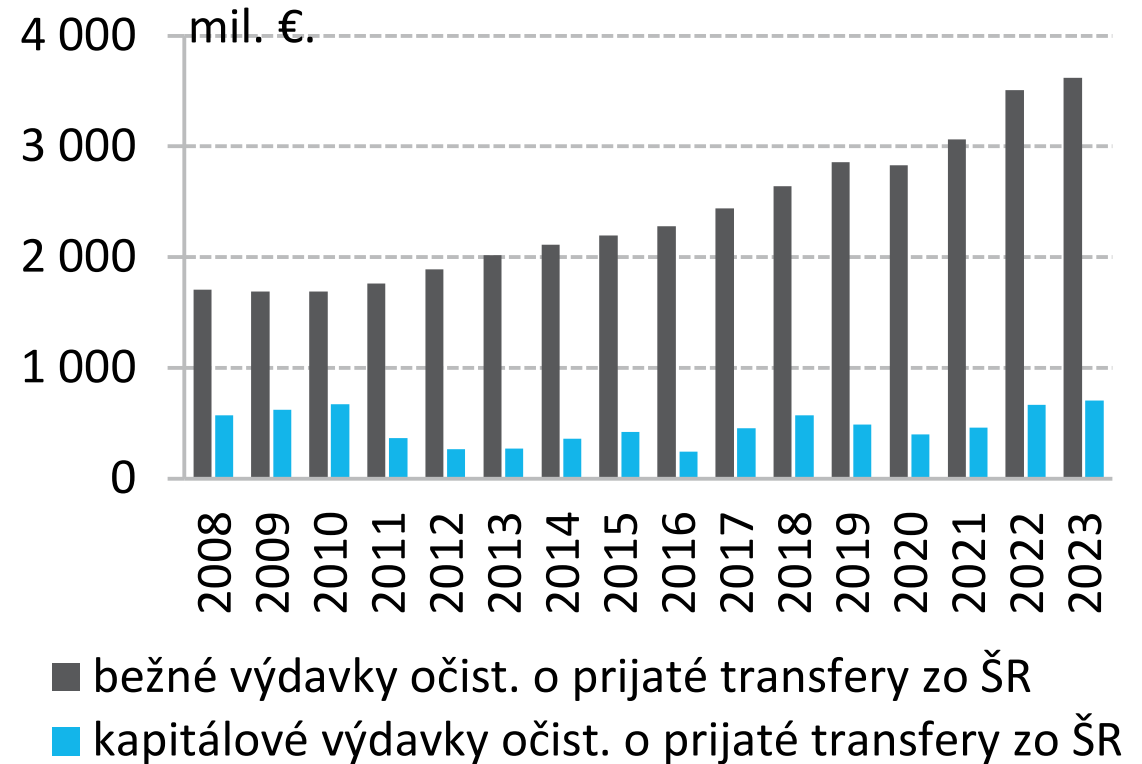

Vývoj výdavkov samospráv

Štruktúra výdavkov obcí podľa ekon. rozpočtovej klasifikácie

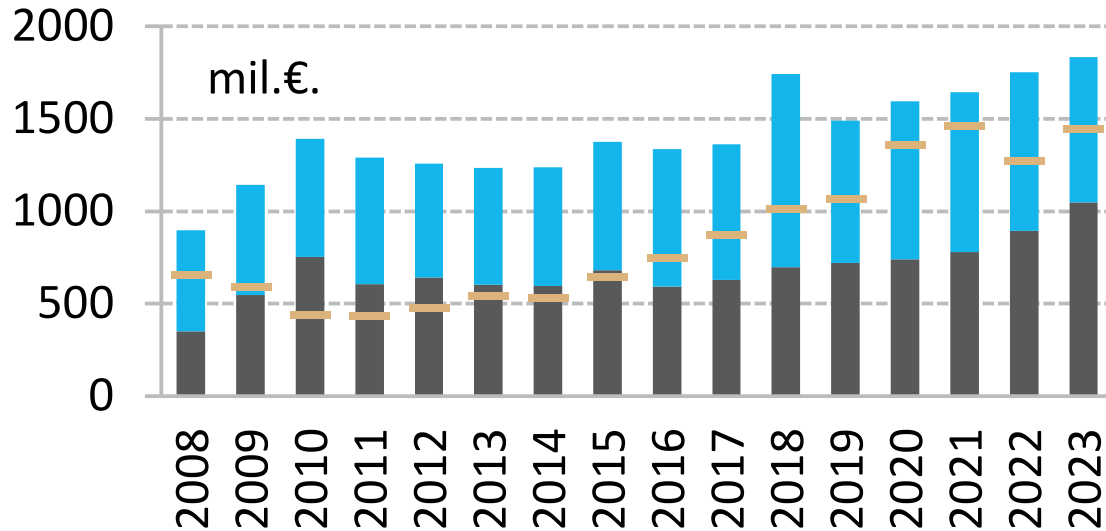

Bežné a kapitálové výdavky obcí očistené o prijaté transfery zo ŠR

Vývoj dlhu samospráv

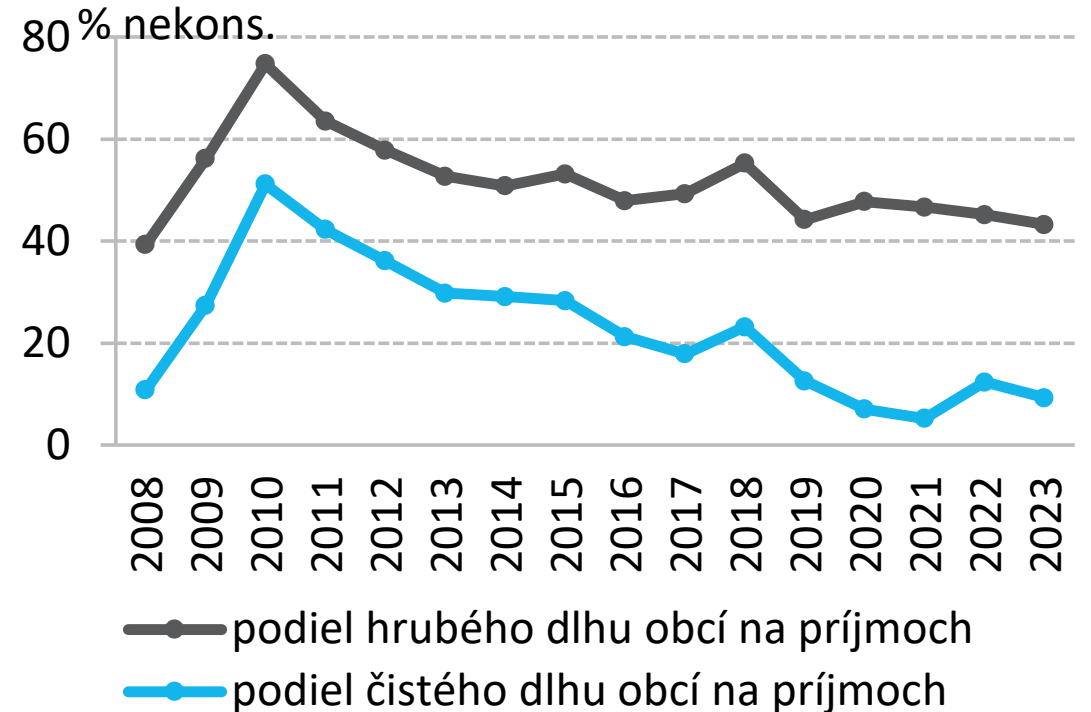
Vývoj dlhu a zostatkov na účtoch obcí

- hrubý dlh obcí voči ostatným subjektom VS
- hrubý dlh obcí konsolidovaný
- zostatky na účtoch

Poznámka.: hrubý dlh tvoria bankové úvery, úvery od štátnych fondov (napríklad ŠFRB a EF), návratné finančné výpomoci, dodávateľské úvery, zábezpeky, cenné papiere a ostatné dlhové nástroje.

Podiel dlhu obcí na vlastných príjmoch

Poznámka.: čistý dlh je hrubý dlh znížený o zostatky na účtoch obcí. Medzi vlastné príjmy sú zaradené daňové a nedaňové príjmy v hotovostnej metodike (EK RK 100 a 200).